

Niiliä

pitkin Luxorista Assuaniin

Teksti: Satu Taskinen
Kuvat: Satu Taskinen ja Ewald Pollheimer

Egyptin-matkamme ensimmäisenä päivänä erinomaista saksaa puhuva matkaopas luetteli omistuneen viikon edellyttämät tiedot: sitruuna pitää vatsan kunnossa, kylmiä juomia on syytä välttää alussa, eikä basaarien myyjillä todellisuudessa ole serkkuja Berliinissä. Sit-ten hän sanoi, että bussimatka Hurghadasta Luxoriin Niilin risteilyalukselle starttaisi aamulla varttia vaille viisi.

Sama intensiivinen tahti jatkui. Koko viikon annoin viedä itseäni kuin pässiä narussa, ja se olikin mukavaa. Egyptissä matkaoppaita on yli 10000. Heillä on kielitaidon lisäksi usein egyptologin koulutus sekä runsaasti kokemusta matkalla sattuvista haavereista, jonka huomaa rentoudesta, huumorista ja aukottomasta organi-

saatiosta. Oppaat toimivat turistiryhmien kanssa tottuneesti ja sydämellisesti kuin suurperheen isät (naisia ei ammasteissa eikä kaduilla paljon näe) ja laskevat mielellään leikkiä. Eli ei se mitään jos pari matkalaista eksyy, 10% katoavuus on hallituksen puolesta sallittu. Vitsejä ymmärtävät jopa saksalaiset, joilla muuten on egyptiläisessä joustavuudessa välillä kovastikin ongelmia.

Yksi Egyptin päätulonlähde on turismi. Kun vielä muutama vuosi sitten vuosittainen turistien määrä oli lähellä 4 miljoonaa, realistinen tavoite tälle vuodelle on jo kymmenessä. Matkanjärjestäjillä on selvä halu ja pyrkimys oppia ymmärtämään vieraidensa tarpeita ja ajatusmaailmaa, jottei konflikteja syntyisi. Monissa turistiteille tar-

koitetuissa paikoissa on ympärivuorokautinen aseellinen vartiointi.

Aamuviideltä 150 bussia kokoontuu kaupungin ulkopuolelle aidatulle parkkipaikalle, jossa krääsäbasaarin lisäksi on kahvila. Aikataulut pitävät; organisaatio toimii täälläkin moitteettomasti. Vessaan pitää kaikkialla maksaa, mutta siitäkin matkaopas varoittaa: punnalla pääsee kerran, eurolla voi ostaa koko vessan, vaihtorahaa ei saa koskaan. Joskus maksusta kelpaa myös kuulakärkikynä. Sitten lähdetään jonossa autiomaan halki. Sama rituaali suoritetaan joka päivä kaksi kertaa.

Luxorissa uteliaimmat turistit eivät jää norkoilemaan laivan aurinkokannelle. Turistibasaari on pian nähty, pitää saada jo-

tain aidompaa. Sitä löytyy, kun uskaltautuu arabialaiselle torikadulle, joka mutkittele pölyisenä ja jännittävänä kilometrikaupalla tarjoten ruokaa, kanoja, valkosipulia, vaatteita ja mausteita. Pitää varoa, ettei jää aasin alle. Valokuvia en uskalla ottaa salamavalolla. Yhtäkkiä kadun läpi ajaa taas turistien jono, tällä kertaa hevosvankku-reissa. Me olemme liikenteessä jalan ja kovin ylpeitä siitä.

Saamme kontaktin paikallisiin, kun annamme puhdistaa kenkämme. Meille tarjotaan teetä, jota ei olisi pitänyt uskaltaa juoda. Seurauksena kouristava mahatauti ja nöyrä nyökkäys, kun lääkäri vahvistaa matkaoppaan jo ensimmäisenä päivänä antaman tiedon: eurooppalaiset lääkkeet eivät auta täällä mitään, antibioottipiikki sen sijaan kyllä.

Ensimmäinen henkeä salpaava retki vie meidät Niilin läntiselle rannalle, Kuninkaiden laaksoon. Epäilen, ettei faaraoiden hautoja voida enää kovin monta vuotta pitää auki turisteille, etteivät niiden vuosituhansia säilyneet värimaalaukset tuhoudu kosteudesta. Kuljen maanlaisissa käytävissä. Ilmaa on vaikea hengittää. Kaikista syvimpiin ja ahtaimpiin hautoihin en uskalla mennä. Katson sen sijaan kirjasta kuvia. Hautojen jälkeen tutustumme kuningatar Hatšepsutin kolmikerroksiseen terassimaiseen temppeliin. Ilman lämpötila kohoaa yli neljäkymmenen asteen.

Karnakin ja Luxorin temppelien jälkeen pääsemme ihaillemaan Niilin vartta Luxorista Assuaniin. Seuraavaksi ohjelmassa ovat Edfu ja Kom Ombo. Kuuntelemme matkaopasta tarkkaavaisesti. Vertaamme ja uskomme tajuavamme hetki hetkeltä paremmin, miten kouriintuntuvasti seisomme kulttuurimme synnyinjuurilla. Juuri täältä on ehkä kotoisin kirjoitus, juuri täältä omien myyttiemme alkua.

Matkaopas kertoo jumalista ja näyttää: tuo ovaali hieroglyfyhdistelmä on faaraon merkki ja nämä pitkät pätkät parfyymien reseptejä. Tässä on muinaisegyptiläinen kalenteri, tässä kuvia lääkärien välineistä, ja tässä kuvataan synnytys. Seinät ovat täynnä jumalia ja kuninkaita.

Tuonpuoleinen oli muinaisessa Egyptissä osa elämää, tämänpuoleisen luonnollinen jatkumo. Asumukset tehtiin savitiilistä, eikä niitä enää ole. Hauta oli tärkeämpi kuin asuintalo. Siksi se tehtiin kivistä säilymään. Koskettelen pilareihin hakattuja kuvia ja aistin temppelien henkeä. Niiden todellista ikää on hyvin vaikea ymmärtää.

1800-luvun alkupuoliskolla ranskalainen arkeologi Jean-Francois Champollion rat-

kaisi Napoleonin sotaretkellä löydetyn Rosettan kiven arvoituksen, minkä ansiosta voimme tänä päivänä lukea hieroglyfien tekstejä. Kiveen on käännetty sama teksti kreikan ja egyptin kielellä ja kolmella eri merkistöllä. Käännöksen lisäksi oli oivallettava, että hieroglyfeillä on monenlaisia merkityksiä: ne voivat merkitä äännettä, tai ne voivat tarkoittaa esittämäänsä kuvaa, tai ne voivat olla edellisten kuvien määrittäjiä, niin kutsuttuja determinaatteja. Merkitykset vaihtuvat tilanteen mukaan. Tekstien lukusuuntakin voi vaihtua, ja sen voi päätellä siitä, miten päin eläimet on kuvattu: ne kohdataan kasvokkain.

Iltaisin laivalla kertaamme päivän elämyksiä kuin olisimme koulussa. Ihailimme matkaoppaamme tietämystä, nopeaa ajattelua ja älykästä huumoria. Matkaopas on päivän mittaan vitsailnut, että meille pidetään hänen antamistaan tiedoista koe. Näistä selviäisimme helposti: Montako prosenttia Egyptin pinta-alasta on aavikkoa? Kuka oli Ramses II:n lempivaimo? Montako sotaa kuningatar Hatšepsut kävi naapurimaita vastaan? *

Kertaamme myös sen, että nykyään Egyptissä puhutaan arabiaa, joka kuuluu afro-aasialaisiin ja seemiläisiin kieliin. Arabiasta on lukuisia toisistaan paljon poikkeavia puhekieliversioita, mutta arabiankieliset ymmärtävät yhteistä kirjakieltään ja populaarikulttuurin vuoksi monesti juuri Egyptin arabiaa. Yhteensä arabiaa puhuu maailmassa parisataa miljoonaa ihmistä.

Koko matkan huipentuma on matka Abu Simbeliin, jonne Ramses II rakennutti sekä itselleen että vaimolleen valtavat kallio-temppelit. Niitä on 1960-luvulla UNESCO avustuksella siirretty noin 180 metriä, jotteivät ne jäisi veden alle Assuanin suurpadon rakentamisen jälkeen.

Illalla istumme tähtitaivaan alla ja katsomme laseresitystä, joka heijastetaan temppelien seinämiin. Liikkuvat hieroglyfit, musiikki ja näyttelijöiden äänet kertovat meille tarinaa Niilistä ja Ramses II:n 67 vuotta kestäneestä hallituskaudesta. Valot näyttävät, millainen suurempi temppeli oli valmistuttuaan 3000 vuotta sitten, kun sen värit eivät olleet vielä huuhtoutuneet pois. Pulssi kohoaa, hengitys tihenee. Kun esitys loppuu, olen sanaton.

**) Oikeat vastaukset: 96%, Nefertari, ei yhtään. Kuningatar Hatšepsut hallitsi yli 20 vuotta ja oli sitä mieltä, että on turha sotia, kun tilaa on kaikille tarpeeksi.*

Egypti on nopeasti kehittyvä maa

Egyptiä pidetään yhtenä arabimaailman ja Lähi-idän tärkeimmistä kulttuurin ja politiikan keskuksista. Matkailun ohella tärkeitä elinkeinoja ovat muun muassa maatalous ja öljyntuonti.

6–12-vuotiaat pojat ja tytöt käyvät yhteistä, maksutonta peruskoulua, jonka opetussuunnitelmaan kuuluu matematiikkaa, maantietoa, taidetta, arabialaista historiaa ja urheilua. Neljännessä luokasta lähtien opetetaan englantia (yksityiskouluissa myös ranskaa).

Tämän jälkeen pojat ja tytöt erotetaan toisistaan koulussa. Teoriassa myös naisten on mahdollista kouluttautua, mutta turistit eivät juuri tapaa koulutettuja tai ammatissa toimivia naisia.

Peruskoulun maksuttomuudesta huolimatta kaikki lapset eivät käy koulua. Jo pienet lapset tekevät työtä, esimerkiksi myyvät turisteille matkamuistoja. Vuonna 2006 Egyptissä oli noin 17 miljoonaa koululaista, joista tyttöjä oli 7 miljoonaa (koko maan väkiluku on noin 78 miljoonaa). Maassa on 900 000 opettajaa. Silti 31,9% väestöstä on lukutaidottomia.

Egyptin ensimmäinen yliopisto on perustettu vuonna 1908. Tähän päivään mennessä 3,5 miljoonaa opiskelijaa on suorittanut siellä tutkinnon.

Tytöt ja pojat käyvät yhdessä koulua 12-vuotiaiksi asti.

